

POZICIJA

2013 m. Nr.2.

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS INFORMACINIS LEIDINYS

Leidžiamas nuo 1989 metų

LŽTA ATSTOVAUJA:

Tarptautinei Žmogaus Teisių
Gynimo Federacijų Lygai
FIDH (būstinė Paryžiuje)
www.fidh.org

Europos Žmogaus Teisių
Asociacijai
AEDH(būstinė Paryžiuje)
www.eu.org

Tarptautinei Helsinkio
Žmogaus Teisių Federacijai
IHF (reformuojama)
www.ihf-hr.org

Asociacijos steigėjai:

Egidijus BIČKAUSKAS
(teisininkas, Kovo -11-tosios Akto signataras)

Vytautas BUDNIKAS
(“Pozicijos” vyr.redaktorius)

Antanas BURACAS
(LMA akademikas)

Stasys BUŠKEVIČIUS
(politikas)

Arimantas DUMČIUS
(habil.dr., profesorius, LR Seimo narys)

Stanislovas DOBROVOLSKIS
(kunigas, vienuolis)

Bronius GENZELIS
(profesorius, Kovo11-tosios Akto signataras)

Romas GUDAITIS
(rašytojas, Kovo11-tosios Akto signataras)

Egidijus KLUMBYS
(gydytojas, Kovo11-tosios Akto signataras,
LR Seimo narys)

Bronius KUTAVIČIUS
(kompozitorius)

Justinas MARCINKEVIČIUS
(rašytojas, poetas)

Vytautas MARTINKUS
(rašytojas)

Algimantas NASVYTIS
(architektas)

Kęstutis LAPINSKAS
(LR Konstitucinio Teismo pirmininkas 2008-
2011 metais, Kovo11-tosios Akto signataras)

Juozas OLEKAS
(gydytojas, LR Seimo narys)

Viktoras PETKUS
(Lietuvos Helsinkio grupės steigėjas)

Juras POŽELA
(akademikas)

Pranas RACIŪNAS
(kunigas, vienuolis)

Kazimieras UOKA
(Kovo -11-tosios Akto signataras)

Stasys UOSIS
(habil. dr., profesorius)

**NVO pareiškimas dėl vaiko teisių
ir šeimos apsaugos.....5 p.**

**NVO nuomonė dėl visuomenės
tolerancijos ir vertybių apsaugos8 p.**

Protestas dėl NVO įstatymo projekto.... 10 p.

Valdžia ir visuomenė.....12 p.

FORMALUS RŪPESTIS VAIKO TEISĖMIS

Lietuvos pirmininkavimo Europos Sąjungai išvakarėse pagausėjo iniciatyvų kovoti su smurtu prieš moteris ir vaikus. Neseniai Seime įregistruotos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo (toliau – Įstatymo) pataisos, kuriomis norima suteikti didesnes galias Vaiko teisių apsaugos ir teisėtvarkos institucijoms. Pataisų esmė ta, kad šių institucijų darbuotojams siūloma leisti supaprastinta tvarka atskirti vaikus nuo tėvų ar teisėtų jų globėjų ne tik tada, kai šie smurtauja, bet ir tada, kai jie tinkamai neatlieka savo pareigų, nesirūpina vaiku arba taiko vaikui psichologinę prievartą.

Iniciatyva atskirti nuo tėvų vaikus už nepakankamą rūpestį jais sukėlė šeimoje sąmyšį. Tėvų ir daugelio kitų nevyriausybinių organizacijų atstovai netgi mano, kad, prisidengiant vaikų gelbėjimu nuo smurto šeimose, siekiama silpninti ir griauti šeimos institutą. Jie paragino išsiaiškinti, kodėl apskritai teikiami panašūs įstatymų projektai, pažeidžiantys šalies Konstituciją ir griauinantys Lietuvos piliečių bei šeimų gerovę.

Pataisų iniciatoriai suskubo atsikirsti, kad Lietuvoje 26 tūkstančiai vaikų auga socialinės rizikos šeimose, pasibaisėtinomis sąlygomis. Juos reikia atimti iš tėvų ir nedelsiant apgyvendinti kitose šeimose. Jų nuomone, Įstatymo pataisų priešininkai švaistosi nepagrįstais kaltinimais, išpažįsta tradicinį smurtinį vaikų auklėjimą ir tyčiojasi iš Europos vertybių.

Tačiau birželio 3 dieną Seimo iškilmingame posėdyje, skirtame Lietuvos peritvarkymo sąjūdžio 25-erių metų jubiliejui paminėti, Vilniaus arkivyskupas Gintaras Grušas atvirai pareiškė, kad su europiniu „prekės ženklu“ mus pasiekia teisės produktai, ardantys pamatą, iš kurio kilo Sąjūdis ir kuris yra mūsų tautos gyvybinė

FORMALUS RŪPESTIS VAIKO TEISĖMIS

(atkelta iš 1 p.)

atrama, kad įvairiais būdais mėginama susilpninti šeimos institutą – Lietuvos branduolį, kurį pati mūsų Konstitucija pristato kaip visuomenės ir tautos pagrindą, kad operuojant svarbiomis tolerancijos ir žmogaus teisių sąvokomis, skelbiamos iniciatyvos, kuriomis siekiama subtiliai primesti žmogaus prigimčiai svetimą ideologiją.

Visuomenėje aštrėjant diskusijoms, Lietuvos žmogaus teisių asociacija apžvelgia vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pataisais išimtinai žmogaus teisių požiūriu.

Jei vaikui iškilo pavojus

Pagal galiojančią Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymą atskirti vaiką nuo tėvų ar teisėtų globėjų prieš jų valią galima tik išimtiniais įstatymų numatytais atvejais ir tik teismo sprendimu. Įstatyme nurodoma, kad iškilus pavojui vaiko gyvybei ar sveikatai, jį atskirti nuo tėvų galima ir be teismo sprendimo.

Šiuo klausimu visi sutaria. Tačiau Įstatymo pataisų oponentų nuomone, pataisomis užsimota atskirti vaiką nuo tėvų be teismo sprendimo ir tuomet, kai tėvai vengia atlikti savo pareigas, piktnaudžiauja valdžia, daro žalingą įtaką vaikui amoraliu elgesiu arba nesirūpina juo. Tiesa, vaiką paėmusi vaiko teisių apsaugos institucija per 3 darbo dienas turėtų kreiptis į teismą leidimo nustatyti vaikui laikinąją globą, o negavusi jo, privalėtų nedelsiant grąžinti vaiką tėvams ar kitiems teisėtiems atstovams, iš kurių buvo paimtas.

Sąvoka „tėvų piktnaudžiavimas savo valdžia“, projekte neapibrėžiama. Tai institucijų darbuotojai, matyt, nustatys savo nuožiūra. Tėvų protestui Įstatymo pataisose vietos taip pat nėra, jų nuomonė nesvarbi, – anot pataisų oponentų, vaiko tėvai ar globėjai prilyginami kriminaliniams nusikaltėliams, nes vaiko teisių apsaugos tarnyboms darbuotojai gali iškviesti policiją ir bet kuriuo paros metu patekti į vaiko tėvų namus, policija gali sustabdyti ir apžiūrėti tėvų ar globėjų automobilius.

Paimti vaiką siūloma leisti net kilus įtarimui, jog tėvai žemina vaiko orumą, naudoja prieš jį emocinį smurtą. O smurtu laikyti ne tik fizinę, bet ir psichologinę bei emocinę prievartą, vaiko žeminimą bei išnaudojimą, vaiko priežiūros stoką arba aplaidumą ir kitas formas, kurios daro žalą vaiko orumui. Tėvus nerimauti verčia tai, kad bet koks auklėjimas, kai vaikas verčiamas atlikti tam tikras pareigas, priėmus Įstatymo pataisais galės būti laikoma psichologiniu arba emociniu spaudimu bei smurtu. Jie baiminasi, kad raginimas pasikloti lovą, ruošti pamokas ar bet koks šiurkštesnis vaiko sudrausminimas gali būti laikomas „psichologine prievarta“ ir būti pagrindas vaiką paimti iš tėvų. Priėmus šias pataisais, tėvai, bardami vaiką, privalės gerai pasverti kiekvieną savo žodį, nes emocinio ir psichologinio smurto sąvokų apibrėžties siūlomos įstatymo pataisais taip pat nepateikia. Laisva sąvokų interpretacija suteikia beveik nekontroliuojamas galias vaiko teisių priežiūros tarnyboms bausti tėvus ar vaikų globėjus piniginių baudomis - pataisų iniciatoriai užsimoję papildyti LR Smurtiniais

nusikaltimais padarytos žalos kompensavimo įstatymą, kuriame bausdos už nepilnamečio atžvilgiu padarytus smurtinius nusikaltimus (įskaitant emocinį ir psichologinį smurtą) siektų nuo 10000 iki 13000 Lt (80 - 100 MGL).

Tiesa, Konstitucinis Teismas yra nurodęs, kad įstatymuose vartojamų sąvokų turinys turi būti apibrėžiamas (inter alia aiškinamas) tik įstatymu, o tai reiškia, kad vaiko teisių priežiūros institucijos negali savo nuožiūra aiškinti nei „psichologinės ir emocinės prievartos“, nei „tėvų piktnaudžiavimo savo valdžia“ sąvokų. Vis dėlto lieka neaišku, kas nustatys sprendimo paimti vaiką iš tėvų pagrįstumą, jeigu teismas eliminuojamas. Tikra tik tai, kad priėmus siūlomas pataisais, visuomenė susidurs su itin painiais ir nenusipėjimais tėvų ir vaikų santykių vertinimo padariniais.

Jeigu Įstatymo pataisais bus priimtos, vaiko teisių priežiūros institucijų darbuotojų taip pat laukia dideli iššūkiai, nes Konstitucijos II skirsnio 22 str. teigia, jog „įstatymas ir teismas saugo, kad niekas nepatirtų savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį ir šeimyninį gyvenimą, kėsینimosi į jo garbę ir orumą.“ Analogiška nuostata įtvirtinta ir Vaiko teisių konvencijoje (16 str.), kuri sako, kad „nė vienas vaikas neturi patirti savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį, šeimyninį gyvenimą, buto neliečiamybę, susirašinėjimo paslaptį arba neteisėto kėsинimosi į jo garbę ir reputaciją. Vaikas turi teisę nuo tokio kišimosi ar kėsинimosi būti įstatymo ginamas.“ Kaip vaiko teisių apsaugos institucijos realizuos šias Konvencijos ir Konstitucijos garantuojamas vaiko ir tėvų teises, įstatymo pataisais nenumato.

Šeima yra saugoma ir puoselėjama vertybė

Šeimos, kaip esminės visuomenės vertybės, sąvoka įtvirtinta įvairiuose tarptautinės ir nacionalinės teisės aktuose. Pvz., JT Vaiko teisių Konvencija (14 str.) skelbia, kad „valstybės dalyvės gerbia tėvų ir, atitinkamai atvejais, teisėtų globėjų teises ir pareigas vadovauti vaikui įgyvendinant jo teisę taip, kad tai atitiktų besivystančius vaiko sugebėjimus.“ Čia pat nurodoma, jog „valstybės deda visas pastangas, kad būtų pripažintas bendros ir vienodos abiejų tėvų atsakomybės už vaiko auklėjimą ir vystymąsi principas“ (18 str.), kad „tėvams arba kitiems vaiką auklėjantiems asmenims tenka didžiausia atsakomybė už gyvenimo sąlygų, būtinų vaikui vystytis, sudarymą pagal jų sugebėjimus ir finansines galimybes“ (27 str.).

Europos Žmogaus teisių teismo praktikoje pripažinta, kad „teisė į šeimos gyvenimą suponuoja ne tik valstybių pareigą susilaikyti nuo neteisėto kišimosi į asmens šeimos gyvenimą, bet ir pozityvius įsipareigojimus, būtinus veiksmingai šios asmens teisės apsaugai užtikrinti.“¹

Tinkamą šeimos apsaugą garantuoja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, įtvirtinusi kiekvieno asmens teisę į šeimos gyvenimo ir buto neliečiamybę. Joje nurodoma, kad „valdžios pareigūnams neleidžiama kištis į naudojimąsi šia teise, išskyrus tam tikrus atvejus, kai būtina užkirsti kelią teisės pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat gyventojų sveikatai ar dorovei arba kitų

žmonių teisėms ir laisvėms apsaugoti“ (8 str.). Lietuvos valstybės ratifikuotos tarptautinės sutartys (konvencijos) yra nacionalinės teisės sistemos dalis.

Lietuvos valstybės teisės aktai - Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas - ir šiuos teisės aktus įgyvendinantys poįstatyminiai teisės aktai - detalčiau reglamentuoja šeimos ryšių apsaugos ir vaiko globos principus. Pvz., Civilinis kodeksas nustato, kad „tėvai turi teisę ir pareigą dorai auklėti bei prižiūrėti savo vaikus, rūpintis jų sveikata, išlaikyti juos, atsižvelgdami į jų fizinę ir protinę būklę sudaryti palankias sąlygas visapusiškai ir harmoningai vystytis, kad vaikas būtų parengtas savarankiškam gyvenimui visuomenėje“. Visi šie principai atspindi iš Konstitucijos išplaukiančią šeimos, kaip pamatinės vertybės, reikšmę visuomenei ir valstybei. Jokiais teisės aktais valstybė nedeklaruoja siekių perimti iš tėvų vaikų auklėjimą ir jų priežiūrą, nes tai prieštarauja konstituciniams principams. Atvirkščiai, valstybė globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę. Ši pamatinė vertybė įtvirtinta daugelyje Konstitucijos straipsnių. Pvz., 38 str. įtvirtinta tėvų teisė ir pareiga auklėti savo vaikus dorais žmonėmis bei juos iki pilnametystės išlaikyti, 39 str. 1 dalyje skelbiama, kad „valstybė globoja šeimas, auginančias ir auklėjančias vaikus namuose, įstatymo nustatyta tvarka teikia joms paramą“, „įstatymas ir teismas saugo, kad niekas nepatirtų savavališko ir neteisėto kišimosi į šeimyninį gyvenimą“ (22 str. 4 d.), „tėvai ir globėjai nevaržomai rūpinasi vaikų ir globotinių religiniu ir doroviniu auklėjimu pagal savo įsitikinimus“ (26 str. 5 d.), „draudžiama versti duoti parodymus prieš savo šeimos narius ar artimus giminaičius“ (31 str.), „valstybė globoja ir aprūpina karo tarnybą einant žuvusių ar mirusių karių šeimas, valstybė aprūpina šeimas tų piliečių, kurie gindami valstybę žuvo ar mirė“ (146 str.). Visos paminėtos konstitucinės nuostatos sudaro valstybinės šeimos politikos pagrindą.

Vaiką atskirti nuo šeimos galima tik ypatingais atvejais

Prigimtinę vaiko teisę augti šeimoje pirmiausiai užtikrina Tarptautiniai ir nacionalinės teisės aktai. Pvz., JT Vaiko teisių konvencijos preambulėje yra įtvirtintas principas, kad visapusiška ir darni vaiko raida galima augant šeimoje, jaučiant meilę ir supratimą. LR Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, LR Civilinis kodeksas garantuoja vaikui teisę žinoti, kas yra jo tėvai, jam garantuojama teisė kartu su tėvais gyventi, būti jų auklėjamam, turėti tokias gyvenimo sąlygas, kokių reikia jo fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam ir socialiniam vystymuisi užtikrinti. Beje, šios teisės yra plačiai aptartos ir EŽTT teismų praktikoje, kurioje nurodoma, kad „tėvo (motinos) ir vaiko buvimas kartu, mėgavimasis vienas kito draugija yra esminė šeimos gyvenimo sudedamoji dalis.“² Todėl Vaiko teisių konvencijos valstybės-dalyvės yra įsipareigojusios užtikrinti, kad vaikas nebūtų atskirtas nuo savo tėvų prieš jų norą. Vaiko atskyrimas nuo tėvų tarptautinės ir nacionalinės teisės aktuose įvardijamas kaip išskirtinis atvejis. Vaiko teisių konvencija netgi nurodo,

kad tokie atvejai yra galimi tik tada, kai „...kompetentingi organai, vadovaudamiesi teismo sprendimu ir taikytiniais įstatymais, atitinkama tvarka nustato, jog toks atskyrimas yra būtinas vaiko interesams“ (9 str.). Civiliniame kodekse taip pat nustatyta, kad „teismas gali priimti sprendimą dėl laikino ar neterminuoto tėvų (tėvo ar motinos) valdžios apribojimo.“ Taigi vaiką atskirti nuo tėvų galima tik teismo sprendimu, o ne taip, kaip yra siūloma LR Vaiko teisių pagrindų įstatymo pataisose.

Dar daugiau. Vaiko teisių konvencijoje (3 str.) nustatyta, kad „imantis bet kokių vaiką liečiančių veiksmų, nesvarbu, ar tai darytų valstybinės, ar privačios įstaigos, užsiimančios socialiniu aprūpinimu, teismai, administracijos ar įstatymų leidimo organai, svarbiausia - vaiko interesai“. Analogiška nuostata pakartojama daugelyje galiojančio Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo straipsnių.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (LAT) praktikoje nuolat akcentuojamas vaiko interesų prioritetasis, nurodant, kad šeimos išskyrimas yra išimtinė priemonė ir išskirtinai rimtas apribojimas. Pvz., LAT nurodo, kad „toks žingsnis turi būti pagrįstas pakankamai protingais ir svarbiais vertinimais, atsižvelgiant į vaiko interesus“.³ LAT pažymi, kad „teismas gali apriboti tėvų valdžią, kai tėvai (tėvas ar motina) vengia atlikti savo pareigas auklėti vaikus, piktnaudžiauja tėvų valdžia, žiauriai elgiasi su vaikais, daro žalingą įtaką vaikams savo amoralium elgesiu arba nesirūpina vaikais.“⁴ Tačiau pažymi ir tai, kad „priimant sprendimą dėl vaiko atskyrimo nuo tėvų ir sprendžiant dėl jo interesų svarbos, pirmiausia būtina užtikrinti vaiko ryšį su šeima, jų palaikymą, nes šių ryšių suvaržymas reiškia vaiko atskyrimą nuo jo šaknų. „Spręsdamas dėl tėvų valdžios apribojimo, teismas turi nepažeisti vaiko teisės į šeimos ryšius.“⁵

Taigi pagrindinis vaiko interesų gynimo principas - jo teisė ir galimybė gyventi su šeima ir valstybės institucijų atsakomybė už vaiką, kuris negali savarankiškai apginti savo teisių - jas turi ginti valstybė. Dėl to LAT praktikoje vaiko teisių prioritetinės apsaugos principas įvardijamas kaip viešasis interesas. Beje, LAT nurodo, kad atskyrus vaiką nuo tėvų ir sprendžiant dėl jo globos, „teismas turi atlikti išsamų visos šeimos situacijos tyrimą ir išnagrinėti daugelį faktinio, emocinio, psichologinio, materialinio ar medicininio pobūdžio veiksnių, atlikti proporcingą ir pagrįstą kiekvieno asmens atitinkamų interesų vertinimą ir rodyti nuolatinį rūpestį, siekiant nustatyti, koks sprendimas būtų geriausias vaikui. Teismas negali remtis vienu iš vaiko interesų turinio elementu, o turi įvertinti jų visumą.“⁶

Kita svarbi aplinkybė, dėl ko vaiko negalima atskirti nuo tėvų prieš pastarųjų valią be teismo sprendimo, yra ta, kad Vaiko teisių konvencija (12 str.) garantuoja vaikui teisę „laisvai reikšti savo pažiūras visais jį liečiančiais klausimais ir suteikia galimybę būti išklaustam bet kokio jį liečiančio sprendimo teismo ar administracinio nagrinėjimo metu“, o visoms „suinteresuotoms šalims ji garantuoja galimybę dalyvauti kiekviename nagrinėjimo procese ir pareikšti savo požiūrį“ (9 str.).

Tokiu būdu darytina išvada, kad tiek tarptautinė, tiek

nacionalinė teisė garantuoja vaikui teisę gyventi su šeima, o šios teisės apribojimas galimas išskirtiniais atvejais ir tik teismo sprendimu. Priimant sprendimą atskirti vaiką nuo tėvų svarbiausi turi būti vaiko interesai. Teismas, atskirdamas vaiką nuo tėvų, išklauso tiek vaiko, tiek jo tėvų arba globėjų nuomonę ir tik atlikęs išsamų faktinių aplinkybių bei įrodymų vertinimą priima atitinkamą sprendimą.

Kita vertus, motinystės ir tėvystės teisės taip pat yra prigimtinės - jų atimti negalima, jas galima tik apriboti. Akivaizdu, kad vaiko teisių priežiūros institucijos, paimdamos iš tėvų vaiką (atskirdamos vaiką nuo tėvų), kai jo gyvybei ir sveikatai negresia pavojus, nurodomų teisių nei vaikui, nei jo tėvams užtikrinti negali, nes pats sprendimo priėmimo faktas suponuoja pareigą objektyviai ištirti faktines aplinkybes, kvalifikuotai atlikti įrodymų vertinimą, tinkamai taikyti nacionalinės ir tarptautinės teisės aktus. Iš to seka išvada, kad jokia valstybės institucija, išskyrus teismą, nėra pajėgi tai padaryti dėl kvalifikacijos ir kompetencijos stokos. Neatsitiktinai LAT bylose, susijusiose su vaiko teisėmis, yra išaiškines, kad „tėvų valdžios apribojimas reiškia esminį vaiko teisės į šeimos ryšius, į jo gyvenimą biologinėje šeimoje suvaržymą, todėl ši priemonė gali būti taikoma tik teismo ir tik tada, kai nustatoma, kad jai taikyti egzistuoja įstatyme nustatytos sąlygos“.

O Įstatymo pataisų projekte, netgi nesant pavojaus vaiko gyvybei ir sveikatai, teismo siūloma išvengti. Būtent dėl to vaiko paėmimas iš tėvų namų (atskiriant vaiką nuo tėvų ar teisėtų globėjų) be teismo sprendimo, jo gyvenamosios vietos nustatymas prieš tėvų valią, neatsiklausus vaiko nuomonės ir neišklausius suinteresuotų šalių nuomonių, žmogaus teisių požiūriu vertintinas kaip vaiko laisvės apribojimas ir suvaržymas. O LR Konstitucija garantuoja, kad „žmogaus laisvė neliečiama“ (20 str.), kad „asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu“ (31 str.).

Galiausiai siūlant vaiką paimti iš tėvų be teismo sprendimo, kai negresia pavojus vaikui sveikatai ir gyvybei, iš esmės siūloma dalį teisingumo vykdymo funkcijų perduoti vaiko teisių apsaugos institucijoms. Ir tai prieštarauja Konstitucijai, kurios 109 str. nurodyta, kad „Lietuvoje teisingumą vykdo tik teismai. Teismas priima sprendimus Lietuvos Respublikos vardu“. Tad teikiamų įstatymo pataisų priėmimo atveju Seimas pirmiausiai turėtų keisti Konstituciją ir tik po to priimti siūlomas įstatymo pataisas, nes Konstitucijos 7 str. 1 dalis nurodo, kad „negalioja joks įstatymas ar kitas aktas, priešingas Konstitucijai.“ Konstitucija turi aukščiausią teisinę galią įstatymų hierarchinėje sistemoje. Konstitucinis Teismas yra nurodęs, kad Konstitucijos viršenybės principas reiškia, jog Konstitucija teisės aktų hierarchijoje užima išskirtinę – aukščiausią vietą. Joks teisės aktas negali prieštarauti Konstitucijai, niekam neleidžiama pažeisti Konstitucijos. Konstitucinė tvarka turi būti ginama. Konstitucijos viršenybės principo pažeidimas reikštų, kad yra pažeidžiamas ir konstitucinis teisinės valstybės principas.⁷

Rūpinimasis vaikais - tikras ar apsimestinis?

Netgi atmetus Įstatymo pataisų projekto teisinės kolizijas su tarptautinės teisės normomis ir Konstitucija, kyla pagrįstos abejonės dėl siūlomų pataisų prasmės, nes vaiko atskyrimas nuo tėvų ir jo perdavimas kitai šeimai, šeimynai ar globos namams, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos nuomone, tėra mėginimas vieną blogį keisti kitu.

Apie vaiko ryšių su šeima praradimo žalą jau kalbėta. Apie netinkamas sąlygas vaikui augti vaikų globos ir ugdymo įstaigose prirašyta begalė straipsnių ir valdininkų ataskaitų. NVO tyrimų duomenimis, jose vyrauja socialinės atskirties filosofija, vaikas izoliuojamas nuo visuomenės, nutraukiami jo ryšiai su šeima, jis neruošiamas savarankiškam gyvenimui ir sėkmingai integracijai į visuomenę, šiose įstaigose pasitaiko ir seksualinio išnaudojimo atvejų.

Kovodami dėl vaiko teisių, mėginame apsimesti nematą tikrųjų pažeidimų priežasčių. Valstybė nevykdo, o iš teikiamų Įstatymo pataisų matyti, kad ir neketina vykdyti savo konstitucinių įsipareigojimų piliečiams: per 23-ejus metus neparengtas įstatymas, reglamentuojantis valstybinę šeimos politiką ir paramą šeimai. Šalyje per 20 proc. gyventojų gyvena žemiau skurdo ribos. Dauguma jų – tai daugiavaikės, nepilnos, silpnai motyvuotos, prižiūrinčios neįgalius asmenis, auginančios mažamečius vaikus šeimos.

Įstatymo pataisomis mėginamas įteisinti deklaratyvus rūpestis vaiko teisėmis ir griežtesnė tėvų elgesio kontrolė skamba kone ciniškai. Daugybė tėvų neturi darbo, pakankamai pajamų, kad galėtų tinkamai pasirūpinti vaikais. Tačiau valstybės atstovai, užuot mažinę skurdą, socialinę atskirtį, skatinę gyventojų verslumą, gelbėję daugiavaikes ir skurstančias šeimas, padėdami joms auklėti bei prižiūrėti vaikus, siūlo įstatymo pataisas, kuriomis supaprastinama galimybė atskirti vaikus nuo šeimų. Juk valstybės abejingumas šeimai ir yra esamos padėties priežastis. Vykdyta nuosekli ekonominė ir socialinė politika įtvirtino monopolijas, leido įsigalėti korupcijai ir nacionalinio turto grobstymui, bankų lupikavimui ir greitųjų kreditų dalintojams, į kurių pinkles patekusios žlugo dešimtys tūkstančių šeimų. Kryptinga politinė valdžios nuostata tiesiog skatino emigraciją, o savo neveiklumu valstybės institucijos leido išplisti bedarbystei, narkomanijai, alkoholizmui ir skurdui šeimose, nesirūpino vaikų sąlygomis, šeimų gerove ir jų klestėjimu.

Pagrįstą žmonių pasipiktinimą kelia raginimai griežčiau vertinti tėvų elgesį vaikų atžvilgiu ir niekaip nevertinti valdžios nevykdomų konstitucinių pareigų saugoti ir globoti šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę. Metas pagaliau susimąstyti ir pripažinti, kad tik dėl valstybės atsainaus požiūrio į šeimą ir šeimos vertybes šalyje daugėja vaikų, netekusių tėvų globos (prieš kelerius metus jų buvo apie 13 tūkst., Dabar - apie 14 tūkst., o tarptautinių organizacijų duomenimis - apie 20 tūkst.). Apie 70 proc. vaikų, esančių vaikų globos įstaigose patenka į jas dėl to, kad tėvams yra atimamos tėvystės teisės. Lietuvoje didėja

vaikų mirtingumas, o gimstamumas pats mažiausias iš visų ES valstybių. Vaikų savižudybių skaičius Lietuvoje taip pat didžiausias Europoje. Mūsų vaikai gyvena skurdžiausiai iš visų Europos šalių ir jie pagrįstai jaučiais nelaimingiausi Europoje. Jau dabar galime teigti, kad mūsų šalyje vaikų skaičius sparčiai mažėja, visuomenė sensta. Bet, užuot atsakingai tai pripažinę ir suvokę tragedijos mastą, siūlome imituojamą kovą su pasekmėmis, kurios neabejotinai tik pagausins ir taip didėjančių vaikų be šeimų skaičių.

Visuomenė laukia nesulaukia viešosios galios, kuri palaikytų institucinę šeimos vertę. Aukščiausiuose valdžios sluoksniuose dažnai kyla ginčai dėl laiko nepatiktinų vertybių, versdamos suabejoti mūsų valstybės formuojamomis visuomenės dorovinėmis nuostatomis, kartu suabejoti ir lietuvių tautos gyvybingumu - galimybe išlikti daugiatautėje Europos Sąjungos valstybių bendruomenėje. Viltį žadina nebent tai, kad, kilus visuomenės pasipiktinimui, daugelis Seimo narių atvirai pareiškė neketiną svarstyti siūlomų Vaiko teisių pagrindų įstatymo pataisų, kiti pateikė savąsias. Birželio 18 d. Seimo Socialinių reikalų ir darbo komitetui surengus šiuo klausimu valstybės institucijų ir nevyriausybinių organizacijų susitikimą patys pataisų autoriai sutiko iš esmės keisti Įstatymo projektą ir jo svarstymą nukelti Seimo rudens sesijai.

Vytautas Budnikas

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas

1 1979 m. birželio 13 d. sprendimas byloje *Mareckx prieš Belgiją*, pareiškimas Nr. 6833/74.

2 *Eriksson v. Sweden judgement of 22 June 1989, Series A no. 156, p. 24 §58.*

3 LAT 2008 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-209/2008 (S).

4 LAT 2012 m. gegužės 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-209/2012

5 LAT 2008 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-209/2008 (S).

6 LAT 2010 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-169/2010.

7 Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d., 2003 m. spalio 29 d., 2004 m. kovo 5 d., 2007 m. kovo 20 d. nutarimai, 2009 m. lapkričio 20 d. sprendimas.

**Lietuvos Respublikos Prezidentei
Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui
Lietuvos Respublikos Seimo frakcijoms
Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui
Žiniasklaidai**

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ IR KITŲ NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ PAREIŠKIMAS

2013 m. gegužės 20 d.
Vilnius

Dėl vaiko teisių ir šeimų apsaugos

Lietuvos Respublikos Seimui svarstyti pateiktas LR Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo (toliau – Įstatymas) pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIIP-317 (toliau – Projektas), kuriame numatoma suteikti daugiau įgaliojimų Valstybinės vaiko teisių apsaugos ir teisėtvarkos institucijoms ginant vaiko teises ir teisėtus interesus. Be kitų Įstatymo pataisų, Projekte numatyta galimybė minėtoms institucijoms nedelsiant priimti sprendimą paimti vaiką iš tėvų ar kitų teisėtų vaiko atstovų ir laikinai apgyvendinti jį šeimoje, šeimynoje ar socialinės globos įstaigoje.

Lietuvos žmogaus teisių ir kitos nevyriausybinių organizacijos atkreipia LR Prezidentės, Seimo narių ir LR Vyriausybės dėmesį, kad siūlomos Įstatymo pataisos prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai, tarptautinės teisės normoms ir iš esmės yra skirtos ne stiprinti, o silpninti šeimos institutą.

Šeima yra kiekvienos visuomenės ląstelė ir valstybės pagrindas. Valstybė nustato tėvams teisę ir pareigą auklėti savo vaikus, o vaikams – gerbti tėvus (LR Konstitucijos 38 str.).

Valstybė globoja šeimas, auginančias ir auklėjančias vaikus namuose, ir teikia joms paramą (39 str.), o ne atvirksčiai, siekia perimti vaikų auklėjimą ir jų priežiūrą. Ratifikuodama JTO Vaiko teisių konvenciją, Lietuvos valstybė prisiėmė įsipareigojimą gerbti tėvų, atsakančių už vaiką teises atsakomybę, teises ir pareigas (Konvencijos 5 str.). Tad sprendama viena opia socialinę visuomenės problemą – užtikrindama vaiko teisių apsaugą, valstybė neturi savo sprendimu sukelti nepageidautinų padarinių, kurių neišvengiamai kiltų dėl siūlomų įstatymo pataisų neatitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir JTO Vaiko teisių konvencijai.

Pvz., Lietuvos Respublikos Konstitucija nustato, kad „**Žmogaus privatus gyvenimas neliečiamas**“ (22 str.), „**Teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai. Teismas priima sprendimus Lietuvos Respublikos vardu**“ (109 str.), „**Asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu. Asmuo, kaltinamas padaręs nusikaltimą, turi teisę, kad jo bylą viešai ir teisingai išnagrinėtų nepriklausomas ir bešališkas teismas**“ (31 str.) ir kt.

Įstatymo pataisų Projekte numatoma teisė Vaiko teisių priežiūros ir teisėtvarkos institucijoms priimti sprendimą dėl vaiko paėmimo iš tėvų. Priimant tokį sprendimą, turi būti tiriamos ir nustatomos objektyvios aplinkybės, kurių pagrindu gali būti taikoma tokia drastiška priemonė, kaip vaiko atskyrimas nuo šeimos. Toks sprendimas yra susijęs su daugelio nacionalinės ir tarptautinės teisės aktų taikymu, įskaitant ir vaiko laisvės apribojimą (Konstitucijos 20 str.) bei vaiko teisę būti išklaustam, nes JTO Vaiko teisių konvencijos (toliau Konvencija) 3 str. 1 dalis vienareikšmiškai nurodo, kad „**Imantis bet kokių vaiką liečiančių veiksmų, nesvarbu, ar tai darytų valstybinės, ar privačios įstaigos, užsiimančios socialiniu aprūpinimu, teismai, administracijos ar įstatymų leidimo organai, svarbiausia - vaiko interesai.**“ Konvencijos 12 str. 1 dalis nustato valstybei prievolę garantuoti „**vaikui, sugebančiam suformuluoti savo pažiūras, teisę laisvai jas reikšti visais jį liečiančiais klausimais**“. „**Todėl vaikui būtina suteikiama galimybė būti išklaustam bet kokio jį liečiančio teismo ar administracinio nagrinėjimo metu tiesiogiai arba per atstovą ar atitinkamą organą nacionalinių įstatymų numatyta tvarka**“ (12 str.2 dalis).

Įstatymo Projekte akivaizdžiai nesuteikiama vaikui jokia galimybė realizuoti Konvencijoje deklaruojamą teisę būti išklaustam ar suformuluoti savo pažiūras jį liečiančiu klausimu. Projekte prievarta nuo tėvų atskirtam vaikui nenumatoma jokia galimybė pačiam spręsti dėl perkėlimo į kitą šeimą ar šeimyną, kita vertus bet koks vaiko sprendimas, nesusipažinus su būsimąja aplinka ir galimomis jo asmeniui naujomis grėsmėmis, objektyviai negalėtų būti teisingas.

Be to, Konvencijos 9 str. 1 dalis nustato prievolę valstybei „užtikrinti, kad vaikas nebūtų išskirtas su savo tėvais prieš jų norą, išskyrus tuos atvejus, kai kompetentingi organai, vadovaudamiesi teismo sprendimu ir taikytiniais įstatymais, atitinkama tvarka nustato, kad toks atskyrimas yra būtinas vaiko interesams. Pagal šio straipsnio 1 punktą, „**visoms suinteresuotoms šalims suteikiama galimybė dalyvauti kiekviename nagrinėjimo procese ir pareikšti savo požiūrį**“ (9 str. 2 dalis).

Tokiu būdu siūloma Įstatymo pataisa leisti vaiko teisių ir teisėtvarkos institucijoms nedelsiant priimti sprendimą paimti vaiką iš tėvų ar kitų teisėtų vaiko atstovų ir laikinai apgyvendinti jį šeimoje, šeimynoje ar socialinės globos įstaigoje pažeidžia Konvencijos 9 str.1 ir 2 dalies nuostatas, nes sprendimą išskirti vaiką su tėvais prieš jų norą gali priimti tik teismas. Taigi darytina išvada, kad Įstatymo pataisų Projekte yra siūloma Valstybinės vaiko teisių apsaugos ir teisėtvarkos institucijoms iš esmės perduoti dalį teisingumo vykdymo funkcijų, nes sprendimas dėl vaiko paėmimo iš tėvų privalo būti objektyvus ir teisingas. O jis negali būti objektyvus dėl tos priežasties, kad minėtoms institucijoms nedelsiant priėmus sprendimą dėl vaiko paėmimo iš tėvų ar kitų teisėtų vaiko atstovų, eliminuojama suinteresuotų šalių galimybė dalyvauti teismo nagrinėjimo procese ir pareikšti savo požiūrį (Konvencijos 9 str.2 dalis).

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikoje teisingumą vykdo ir sprendimus Lietuvos Respublikos vardu skelbia teismai. Lietuvos žmogaus teisių ir kitų nevyriausybinų organizacijų nuomone, tik teismai gali spręsti dėl vaiko atskyrimo nuo tėvų prieš pastarųjų valią, o esant būtinybei (skubos tvarka) ir taikyti laikinąsias apsaugos priemones, jei tai yra būtina vaiko saugumui užtikrinti.

Lietuvos žmogaus teisių ir kitos nevyriausybines organizacijos nereiškia nuomonės dėl kitų Projekte teikiamų įstatymo pakeitimo formuluočių tokių, kaip „**tėvai vengia atlikti savo pareigas auklėti vaiką, piktnaudžiauja tėvų valdžia ir kt.**“ Šios sąvokos Projekte nėra apibrėžtos, o įstatymo sąvokų neapibrėžtumas gali atnešti visuomenei daugiau žalos negu naudos. Tačiau mūsų nuomone, vaiko atskyrimas nuo tėvų turi būti išimtinis veiksmas - pagal įstatymą nuodugnai ištirtas ir teismo sprendimu priimtas teisės aktas.

Lietuvos žmogaus teisių ir kitos nevyriausybines organizacijos yra įsitikinusios, kad visuomenė siekdama prievarta atskirti vaiką nuo tėvų ir perduoti jį į socialinės globos įstaigai (dėl šeimų ir šeimynų pasisakyta), neužtikrina vaiko teisių ir neskatina tėvų vykdyti savo konstitucinę pareigą auklėti vaiką. Vaiko paėmimas iš tėvų namų, jo gyvenamosios vietos nustatymas prieš tėvų valią tėra mėginimas vieną blogį pakeisti kitu blogiu, nes, Žmogaus teisių centro duomenimis, sąlygos vaikų globos ir ugdymo įstaigose nėra palankios vaiko asmenybei vystytis: 1) jose esanti sistema atspindi socialinės atskirties filosofiją, 2) vaiko, šeimos, mokyklos problemos sprendžiamos izoliuojant vaiką nuo visuomenės, 3) įstaigose neugdomas vaikų savarankiškumas, 4) gyvenimas įstaigoje „programuoja“ nesėkmingą vaiko integraciją

į visuomenę, nutraukia vaiko ryšius su šeima, užkerta kelią jo sėkmingai socializacijai, 5) įstaigų darbuotojų motyvacija labai silpna, 6) įstaigų specialistai vengia bendradarbiauti, trūksta geranoriškumo, jie mėgina išvengti tiesioginės atsakomybės.

Pažymime, kad Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijoje yra įtvirtintos principinės nuostatos - vaikas privalo augti šeimoje. Tuo tarpu vaikų, netekusių tėvų globos, mūsų šalyje nuolat daugėja. Prieš kelis metus jų buvo 13 tūkst., dabar priskaičiuojama - iki 20 tūkst. Didžioji dalis vaikų (apie 70 proc.) į globos įstaigas patenka dėl to, kad tėvams atimamos tėvystės teisės. Lietuvos vaikai iš visų Europos šalių gyvena skurdžiausiai, savižudybių skaičius taip pat didžiausias. Mūsų vaikai – nelaimingiausi Europoje. Lietuvoje didėja vaikų iki 1 metų mirtingumas, o gimstamumas šalyje - pats mažiausias iš visų ES valstybių.

Taigi minėtu Projektu siekiama kovoti ne su socialinių problemų priežastimis, o su jų pasekmėmis - dar labiau didinant vaikų, augančių be šeimų, skaičių.

Esminė tokios būklės priežastis ta, kad valstybė menkai rūpinasi šeimomis, negelbsti joms įvairių krizių atvejais. Daug šeimų skursta. Dažniausiai tai daugiavaikės, nepilnos šeimos ar šeimos, prižiūrinčios neįgalius asmenis, taip pat silpnai motyvuotos šeimos, nesugebančios prisitaikyti prie kintančių gyvenimo sąlygų, ir šeimos, auginančios mažamečius vaikus. Šie reiškiniai kelia pavojų ne tik vaiko teisėms, visuomenės dorovinėms nuostatomis, bet ir lietuvių tautos gyvybingumui, jos išlikimui daugiatautėje Europos Sąjungos valstybių bendruomenėje.

Lietuvos žmogaus teisių ir kitos nevyriausybinės organizacijos siūlo:

1. Atmesti pasiūlytas LR Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pakeitimo ir papildymo pataisas kaip prieštaraujančias LR Konstitucijai ir tarptautinės teisės normoms.
2. Parengti ir patvirtinti įstatymą, reglamentuojantį valstybinę šeimos politiką ir paramą šeimai.
3. Skatinti piliečius kurti šeimas, įsipareigojant santuokomis, formuoti teigiamą visuomenės požiūrį į šeimą, riboti šeimos institutą griaunančius viešus veiksmus.
4. Įstatymu numatyti priemones bei lengvatas, kurios skatintų vaikų gimstamumą, santuokų gausėjimą ir ištuokų mažėjimą.

Vardan vaiko teisių apsaugos ir būsimų kartų ateities būtina skirti didžiausią dėmesį šeimai. Reikia įstatymo, kuris palaikytų institucinę šeimos vertę. Reikia viešosios galios, kuri skatintų piliečių apsisprendimą turėti vaikų, derinti asmens laisvę su pastovumu, šeimos apsauga, su lygiomis teisėmis ir jų kilnumu, su principais, pagal kuriuos norima auklėti vaikus, su teisėta šeimos autonomija ir aiškia valstybės politika šioje srityje.

Asociacijos nepartinis demokratinis judėjimas pirmininkas
Lietuvos Helsinkio grupės vardu
Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas
Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos pirmininkas
Piliečių gynybos ir paramos fondas
Lietuvos nacionalinė vartotojų federacija
Nacionalinio pareigūnų profesinių sąjungų susivienijimo
Pirmininkas, Lietuvos pasienio pareigūnų profesinės sąjungos
pirmininkas

Krescencijus Stoškus
Stasys Stungurys
Vytautas Budnikas
Romuladas Povilaitis
Stasys Kaušinis
Alvita Armanavičienė

Katalikų tėvų asociacijos pirmininkas,
Kauno šeimos tarybos narys

Vladimir Banel

Mažvydas Alekna

Pareiškimą taip pat pasirašė:

Antanas Buračas - LMA akademikas, ekonomikos mokslų habilituotas daktaras, Lietuvos edukologijos universiteto profesorius.

Bronislovas Genzelis- Humanitarinių mokslų habilituotas daktaras, profesorius, Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos akto „Dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo“ signataras.

Česlovas Ladukas- Socialinių mokslų daktaras, docentas.

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ IR KITŲ NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ KREIPIMASIS

2013 m. birželio 4 d.

Vilnius

Dėl visuomenės tolerancijos ir vertybių apsaugos

Lietuvos Respublikos Seimui pateiktas svarstyti Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir jo papildymo įstatymo projektas XIP-4490(2).

Jame numatyta papildyti minėtą kodeksą 188²¹ straipsniu, kuriame skelbiama, kad „*Viešas konstitucinių dorovinių vertybių bei Konstitucijoje įtvirtintų šeimos pagrindų niekinimas, visuomenės dorovei prieštaraujančių renginių organizavimas, – užtraukia baudą nuo vieno tūkstančio iki trijų tūkstančių litų. Tokie pat veiksmai, padaryti pakartotinai, – užtraukia baudą nuo trijų tūkstančių iki šešių tūkstančių litų.*“

Kilus aštrioms diskusijoms dėl siūlomų Administracinių teisės pažeidimų kodekso pataisų, kai kurie piliečiai pasigedo žmogaus teisių gynimo organizacijų pozicijos. Jų nuomone, minėtos pataisos diskriminuoja netradicinės orientacijos žmonių grupes, jomis siekiama uždrausti visuomenės dorovei prieštaraujančius renginius, tokius kaip homoseksualų eitynės bei paradai, už kurių organizavimą esą būtų įtvirtinta administracinė atsakomybė.

Tačiau Lietuvos žmogaus teisių ir kitos nevyriausybines organizacijos atkreipia dėmesį, kad Administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymo projekte nėra nuostatų drausti homoseksualų eitynes bei paradus. Šiomis pataisomis Seimo nariai deklaruoja siekį apginti viešas konstitucines dorovines vertybes bei Konstitucijoje įtvirtintus šeimos pagrindus.

Kita vertus, šio projekto aiškinamojo rašto skyriuje „**Parengto projekto tikslai ir uždaviniai**“ yra nurodyta, jog „*Teikiamo Įstatymo projektu siekiama įtvirtinti, jog už teisingos ir darnios visuomenės dorovinių vertybių, Konstitucijoje įtvirtintų šeimos pagrindų viešą niekinimą, viešą raginimą jas niekinti, visuomenės dorovei prieštaraujančių renginių, tokių kaip homoseksualų eitynės bei paradai, organizavimą būtų įtvirtinta administracinė atsakomybė.*“

Lietuvos žmogaus teisių ir kitos nevyriausybines organizacijos pažymi:

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 36 str. nurodo, kad *negalima drausti ar trukdyti piliečiams rinktis be ginklo į taikius susirinkimus*. Susirinkimų laisvė traktuotina ne tik kaip savaiminė demokratijos vertybė, bet ir kaip svarbi garantija, kad visavertiškai įgyvendinamos konstitucinės teisės ir laisvės: piliečių teisė dalyvauti valdant savo šalį (Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalis), teisė kritikuoti valstybės įstaigų ar pareigūnų darbą (Konstitucijos 33 straipsnio 2 dalis), teisė turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti (Konstitucijos 25 straipsnio 1 dalis), teisė ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas (Konstitucijos 25 straipsnio 2 dalis), teisė laisvai vienytis į bendrijas, politines partijas ar asociacijas (Konstitucijos 35 straipsnio 1 dalis) ir kt. Taigi susirinkimų organizavimas yra vienas iš pilietinio ir politinio veikimo būdų.

Kita vertus, joks teisės aktas negali apriboti piliečių konstitucinės teisės rengti taikius mitingus bei demonstracijas, tarp jų ir homoseksualų eitynes, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas, turėti ir reikšti įsitikinimus. Tačiau tiek tarptautinės teisės aktai, tiek Lietuvos Respublikos Konstitucija nustato išlygas, kai minėtos laisvės gali būti ribojamos. Pvz., Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 11 straipsnio 1 dalyje yra nurodoma, kad [...] *kiekvienas turi teisę laisvai rengti taikius susirinkimus...*, tačiau šio straipsnio 2 dalyje numatomi ir apribojimai, kurie yra galimi, jeigu [...] *yra būtini demokratinėje visuomenėje valstybės ar visuomenės saugumo interesams, siekiant užkirsti kelią teisės pažeidimams ar nusikaltimams, gyventojų sveikatai ar dorovei ar kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.*

Analogiškos nuostatos įtvirtintos ir LR Konstitucijoje. Pvz., Konstitucijos 25 str. skelbia, kad „*žmogui neturi būti kliudoma ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas*“. Tačiau ši laisvė gali būti ribojama įstatymu, jei tai [...] *būtina apsaugoti žmogaus sveikatai, garbei ir orumui, privačiam gyvenimui, dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai. Laisvė reikšti įsitikinimus ir skleisti informaciją nesuderinama su nusikalstamais veiksmais - tautinės, rasinės, religinės ar socialinės neapykantos, prievartos bei diskriminacijos kurstymu, šmeižtu ir dezinformacija.*

Tokiu būdu visuomenės grupės ir pavieniai piliečiai gali naudotis savo teisėmis tiek, kiek jos nepažeidžia kitų piliečių teisių, o tai reiškia, kad įstatymai gali nustatyti ir piliečių, ir atskirų žmonių grupių atsakomybę už kitų piliečių teisių pažeidimus, tarp jų ir konstitucinių vertybių niekinimą, asmenų ar jų grupių žeminimą. Jei demonstracijų arba eitynių organizatoriai naudoja draudžiamą simboliką, žemina ar niekina visuotines vertybes, pažeidžia viešąją tvarką bei kitų asmenų ar žmonių grupių teises, jie turi atsakyti pagal įstatymą, nepriklausomai nuo to, kokia žmonių grupė eitynes ar demonstraciją surengė.

Lietuvos žmogaus teisių ir kitos nevyriausybinės organizacijos siūlo:

- Rekomenduoti Lietuvos Respublikos Seimui ir LR Administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir jo papildymo įstatymo projekto XIP-4490(2) iniciatoriams pašalinti iš minėto įstatymo projekto aiškinamojo rašto siūlomas nuostatas homoseksualių žmonių grupių atžvilgiu.
- Detalizuoti minėto įstatymo papildymo nuostatas, įtvirtinant demokratines vertybes, kurios skatintų žmonių pagarbą vienas kito įsitikinimas, toleranciją, supratimą ir piliečių lygiateisiškumą.

Esame įsitikinę, kad konstitucinės vertybės turi būti ginamos ir saugomos. Tačiau jų apsauga turi kelti pagarbą ir pasitikėjimą. Lietuvos valstybė kuriama visiems geros valios žmonėms, kurie puoselėja šio krašto kultūrą, gerbia čia gyvenančių tautų papročius bei tradicijas, lietuvių tautos laisvės ir teisingumo siekius.

<i>Asociacijos nepartinis demokratinis judėjimas pirmininkas</i>	<i>Krescencijus Stoškus</i>
<i>Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas</i>	<i>Vytautas Budnikas</i>
<i>Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos pirmininkas</i>	<i>Romualdas Povilaitis</i>
<i>Piliečių gynbos paramos fondas</i>	<i>Stasys Kaušinis</i>

NVO ir įstatymų leidyba

Birželio 13 d. Seime įvyko visuomeninių organizacijų susitikimas su Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pataisų iniciatoriais. Diskusijos vyko emociškai. Lietuvos žmogaus teisių asociacija, Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija, Asociacija nepartinis demokratinis judėjimas ir kitos NVO dėl šio įstatymo pataisų pateikė savo pastabas. Įstatymo projekto oponentai išsakė savo susirūpinimą siūlomomis Įstatymo pataisomis. Visiems, regis, pavyko įtikinti pataisų iniciatorius pakeisti ir papildyti projektą ir atidėti jo priėmimo svarstymą Seimo rudens sesijai.

* * *

Birželio 20 d. Seime svarstytos NVO pasiūlytos Susirinkimų įstatymo pataisos. Jomis siūlyta įteisinti spontaniškus susirinkimus, nustatyti nuolatines susirinkimų vietas, padidinti savivaldybių administracijos atsakomybę už leidimų (pažymėjimų) susirinkimams ir mitingams išdavimą. Šio įstatymo pataisų projekto teikėjas - Seimo narys Povilas Gylys.

Dauguma Seimo narių diskutavo dėl spontaniškų susirinkimų įteisinimo galimybės, dėl mitingų ir piketų atstumų nuo valdžios įstaigų. Šiandien jiems labiausiai kelia nerimą ir baugina platesnės piliečių laisvės. Todėl iš 68 balsavusiųjų 7 Seimo nariai pasisakė prieš projektą, o 39 dėl jo - susilaukė. Pasiūlius Įstatymo projektą tobulinti arba atmesti, daugelis (34) nubalsavo už tai, kad projektas būtų tobulinamas. Taigi Seimas iš esmės pritarė, kad LR Susirinkimų įstatymas būtų tobulinamas.

* * *

Tą pačią dieną (birželio 20 d.) Seimas svarstė NVO pasiūlytas Vartojimo kredito įstatymo pataisas. Jomis siūlyta sumažinti vartojamųjų kreditų kainą. Mat Lietuvoje vadinamąjį greitąjį kreditą teikia bendrovės, kurių kredito kaina sudaro daugiau kaip 200 proc. Tokia verslo forma labai išplito ir padarė didelę žalą šimtams tūkstančiams žmonių. Manoma, jau yra apie 400 tūkst. nukentėjusiųjų. Šalyje dar labiau didėja skurdas, bėgdami nuo skolų žmonės bėga iš šalies, emigruoja. Įstatymo projektu buvo pasiūlytas maksimalus vartojimo kreditų palūkanų dydis - 36 proc. Po pateikimo Seimas pritarė Vartojimo kredito įstatymo pakeitimo projektui.

* * *

NVO siekia, kad Seime būtų įrengtos LR Nevyriausybinių organizacijų įstatymo projekto pataisos, nes Seimui svarstyti pateiktame šio įstatymo projekte valstybės institucijos siekia pajungti ir kontroliuoti visas Lietuvos nevyriausybines organizacijas. Tuo tarpu grupė NVO šia tema paskelbė kreipimąsi į Lietuvos Respublikos Prezidentę, Seimo pirmininką ir Seimo narius, prašydami net nesvarstyti pateikto NVO įstatymų projekto, o parengti naują, pasitelkiant į pagalbą svarbiausiais Lietuvos nevyriausybines organizacijas.

Lietuvos Respublikos Prezidentei
Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui
Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui
Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui
Lietuvos Respublikos Seimo nariams

NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ KREIPIMASIS

2013 m. birželio 25 d.

Vilnius

Dėl nevyriausybinių organizacijų įstatymo projekto

Lietuvos Respublikos Prezidento 2013 m. balandžio 23 d. dekretu Nr. 1K-1440 Lietuvos Respublikos Seimui yra pateiktas svarstyti Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų įstatymo projektas XIIP-493.

Minėtame Prezidento dekrete nurodoma, kad Nevyriausybinių organizacijų (NVO) įstatymo projektą rengti, be kitų priežasčių, paskatino poreikis apibrėžti NVO sąvoką, nes pastaruoju metu viešąsias paslaugas visuomenei teikiančiomis organizacijomis - NVO - yra įvardijami ir profesiniai susivienijimai, kurių pagrindinis tikslas - tenkinti tam tikrų žmonių grupių interesus. Šių žmonių grupių organizacijos neretai dalyvauja priimant Lietuvos visuomenei svarbius sprendimus (pvz., teritorijų planavimas), o visuomenės interesams realiai atstovaujančios NVO minėtų sprendimų įtakoti negali.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija ir Lietuvos žmogaus teisių ir kitos nevyriausybines organizacijos palaiko LR Prezidentės iniciatyvą kuo greičiau priimti Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų įstatymą, tačiau pažymi:

1. Įstatymo Projektas iš esmės prieštarauja 2007 m. spalio 10 d. Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacijoms (CM/Rec (2007) 14) dėl nevyriausybinių organizacijų teisinio statuso Europoje.

Pats Projekto 4 str. pavadinimas ydingai deklaruoja NVO politikos valstybinį valdymą- jame teigiama, kad NVO politikos prioritetus nustato LR Vyriausybė, kad už NVO politikos formavimą yra atsakinga LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Tuo tarpu minėtose rekomendacijose (28 str.) pabrėžiama, kad valstybinės valdžios organai neturi vadovauti NVO. Ten pat nurodoma, kad NVO nepriklausomumas siejamas ne tik su teise įstiegti šią organizaciją ir pasirinkti jos tikslus, bet ir teise ją valdyti bei laisve nustatyti NVO veiklos kryptis. NVO turi turėti galimybę laisvai dirbti ir siekti savo tikslų,- teigiama rekomendacijose (II d., 11 str.).

Atmestina Projekto 4 str. 2 dalies formuluotė, nustatanti, kad „už nevyriausybinių organizacijų politikos kontroliavimą yra atsakinga Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija“. Priešingai, minėtose rekomendacijose pabrėžiama, kad valdžios institucijos turi vengti mėginti paversti NVO kontroliuojamomis įstaigomis (28 str.).

2. Projekto 5 str. nuostatos, deklaruojančios, kad NVO politikos formavimas ir įgyvendinimas yra pavedamas valstybės įstaigai - LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, taip pat prieštarauja Rekomendacijoms. Minėtai ministerijai pavesta teikti siūlymus dėl finansinės paramos visoms NVO. Tačiau ministerija, atstovaudama valstybei, gali selektyviai vertinti NVO, priskirdama remtinomis tas, kurios atitinka tam tikrus lojalumo valstybei kriterijus.

Kita vertus LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija negali objektyviai vertinti visų NVO, nes daugelio jų veiklos kryptys (kultūra, žmogaus teisės, aplinkosauga ir kt.) nepatenka į šios ministerijos veiklos kompetenciją, todėl minėta ministerija paprasčiausiai neįsė objektyviai nustatyti, kiek ir kurios NVO veikla atitinka Vyriausybės formuojamą šių organizacijų politiką. Dėl šios priežasties finansinė parama NVO turėtų būti skiriama dalyvaujant kelių NVO sritis kuruojančių ministerijų ir kitų valstybės institucijų atstovams, įtraukiant į šį procesą ir pačias NVO.

3. Visiškai prieštarauja vienas kitam šio įstatymo projekto 2 str.1 dalies teiginiai 2 str.4 dalies teiginiams. 1 dalyje nurodoma, kad Nevyriausybines organizacija – tai nuo valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų nepriklausomas savanoriškumo pagrindais visuomenės ar jos grupės naudai veikiantis viešasis juridinis asmuo. O 4 dalyje jau teigiama, kad Nevyriausybinių organizacijų tarybą jau sudaro lygiateisės partnerystės pagrindu iš valstybės institucijų, įstaigų ir nevyriausybinių organizacijų deleguotų atstovų. Tampa neaišku, kokių pagrindu NVO junginys, vienydamasis į Nevyriausybinių organizacijų tarybą, tampa valstybės institucijų ir NVO konglomeratu.

4. Visiškai pagrįsta yra LR Seimo kanceliarijos Teisės departamento pastaba dėl „nacionalinės skėtinės organizacijos“ apibrėžimo (projekto 2 str. 6 dalis). „Žodis skėtis ne tik reiškia išskleidžiamą prietaisą nuo lietaus ar saulės dengtis.“ Minėtas žodis asocijuojasi ir su ketinimu apsisaugoti nuo kažko (gal nuo visuomenės), atsiriboti, užsidengti ar pan. Todėl geriau tiktų žodžiai „Jungtinė nevyriausybines organizacija“ ar kitoks jungiantis žodžių darinys.

5. Kelia abejones ketinimai NVO vadinti bet kurį viešąjį juridinį asmenį (VŠĮ), veikiantį visuomenės grupės naudai, nes pagal LR Viešųjų įstaigų įstatymą (4 str.1 dalis) Viešosios įstaigos steigėjais gali būti valstybė, savivaldybės ir kiti iš įstaigos veiklos nesiekiantys sau naudos asmenys, sudarę viešosios įstaigos steigimo sutartį, o pagal šio įstatymo 4 str.4 dalį VŠĮ steigėjas gali būti ir vienas asmuo, vietoj steigimo sutarties surašęs ir pasirašęs steigimo aktą. Nepaisant to, kad projekto 2 str. 1 dalyje reglamentuojama, jog valstybė ar savivaldybė, juridiniai asmenys, kuriuose valstybė ar savivaldybė turi daugiau kaip 1/3 balsų visuotiniame dalyvių susirinkime, negali turėti daugiau kaip 1/3 balsų nevyriausybines organizacijos visuotiniame dalyvių susirinkime, visiškai akivaizdu, kad šiuo projektu siekiama valstybės ir savivaldybės institucijoms suteikti išimtinę teisę atstovauti visuomenės interesams. Kita vertus VŠĮ įsteigti gali ir vienas fizinis asmuo. Tokiu būdu keli fiziniai asmenys, įsteigę Nevyriausybines organizacijas (VŠĮ) visuomenės vardu įgytų teisę skelbti pareiškimus, priimti visuomenei svarbius sprendimus, nes įstatymo projekte nurodoma, kad NVO (įskaitant ir vieno asmens įsteigtą viešąją įstaigą) gali atstovauti Lietuvos visuomenei steigiant NVO **skėtines organizacijas**. Pastarosios savo ruožtu deleguotų 10 atstovų į Lietuvos Nevyriausybinių organizacijų tarybą. Todėl yra tikimybė, kad grupė suinteresuotų asmenų (pvz., 20 asmenų), įsteigusi 10 VŠĮ įgytų teisę siūlyti 10 kandidatų į Lietuvos NVO tarybą. Tačiau taip būtų iškreipta demokratijos esmė - nedidelei grupei ir net tarpusavyje susijusių asmenų būtų suteikta teisė Lietuvos visuomenės vardu daryti pareiškimus, įtakoti priimant svarbiausius Lietuvos valstybei sprendimus, o tai prieštarauja sąžiningumo ir protingumo kriterijams.

Be to, NVO negali atsiriboti nuo veiklos, kuri įtakoja politinę valdžią, nes tai prieštarauja LR Konstitucijos 4 str. nuostatai, kurioje nurodoma, kad „*Aukščiausių suverenią galią Tauta vykdo tiesiogiai ar per demokratiškai išrinktus savo atstovus.*“ Veikdama per NVO, visuomenė savo veiksmais turi teisę įtakoti politinius procesus, kurie, pagal siūlomą įstatymo projektą, gali būti traktuojami kaip siekimas politinės valdžios. Tokia įstatymo nuostata neabejotinai sudarytų prielaidas piktnaudžiavimui.

6. Nepakankamai reglamentuojamos **Nacionalinės skėtinės organizacijos** įsteigimo sąlygos. Pagal siūlomą įstatymo projektą, šią organizaciją gali įsteigti bet kurios vienoje ar keliose atskirose viešosios politikos srityse veikiančios organizacijos, siekiančios bendrų tikslų. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad projekte numatoma, jog būtent **Nacionalinės skėtinės organizacijos turi teisę deleguoti į Nevyriausybinių organizacijų tarybą 10 atstovų** (ne daugiau kaip aštuonis nevyriausybines organizacijas vienijančių asociacijų atstovus ir ne mažiau kaip du kitų nevyriausybinių organizacijų atstovus), labai svarbu, kad minimas **skėtinės organizacijas** sudarytų ne „vienadienės“ NVO, kurių tikslas atstovauti tam tikros žmonių grupės interesams. Todėl teisė steigti **Nacionalinę skėtinę organizaciją** turi būti suteikta tik toms NVO, kurios yra registruotos ir savo veiklą Lietuvos Respublikos teritorijoje vykdo ne mažiau kaip trejus pastaruosius metus. NVO steigti gali tik nuo valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų nepriklausomi, iš fizinių asmenų arba jų grupių, sudaryti savanoriškumo pagrindais visuomenės ar jos grupės naudai veikiančios viešieji juridiniai asmenys, kurių pagrindinis tikslas – ginti viešąjį interesą sveikatos, socialinės gerovės, žmogaus teisių ir laisvių, darnaus vystymosi, aplinkos, gamtos apsaugos ir kultūros paveldo bei kitose srityse.

7. Atmestina Projekto 7 str. 3 dalies nuostata, reglamentuojanti, kad Nevyriausybinių organizacijų tarybos darbas organizuojamas vadovaujantis tarybos nuostatai, kuriuos tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė, nes tai reiškia, kad valstybės kontroliuojamos NVO nebus savarankiškos organizacijos, jos negalės užtikrinti konstitucinės pažiūros ir asmens saviraiškos laisvės ir iš esmės jos neatstovaus visuomenei.

8. Galiausiai minėtoms rekomendacijoms prieštarauja ir šio įstatymo projekto rengimo tvarka - Rekomendacijų VIII skyriaus 76-77 straipsniuose nurodoma, kad visų lygių vyriausybines institucijas dialoguose ir konsultacijose turi nediskriminuoti NVO, įtraukti jas į darbą rengiant įstatymus, reglamentuojančius NVO statusą, finansavimą ir veiklos sferas. Tačiau rengiant šį įstatymo projektą to nebuvo daroma (išskyrus kelias pakviestas organizacijas).

Atsižvelgdamos į tai, kas išdėstyta, Lietuvos žmogaus teisių ir kitos nevyriausybines organizacijos mano, kad:

- Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų įstatymo projektas XIIP-493, toks, koks jis yra pateiktas LR Seimui, negali būti svarstomas, nes jis yra keistinas iš esmės;
- Rengiant alternatyvų šio įstatymo projektą būtina įtraukti į jo rengimą jau veikiančias nevyriausybines organizacijas, ypač tas, kurios realiai ir ne vienerius metus savo veikla įrodė atstovaujančios Lietuvos visuomenei ir ginančios viešąjį interesą.

Asociacijos nepartinis demokratinis judėjimas

Lietuvos žmogaus teisių asociacija

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija

Lietuvos kultūros kongreso taryba

Piliečių gynybos paramos fondas

Lietuvos nacionalinio verslo konfederacija

Krescencijus Stoškus

Vytautas Budnikas

Romualdas Povilaitis

Juozas Antanavičius

Stasys Kaušinis

Nijolė Uinskienė

Kreipimuisi pritaria:

Asociacija Vartotojų teisių gynimo centras

Paulius Mereckas

VALDŽIA IR VISUOMENĖ

Lietuvos žmogaus teisių gynimo ir kitos nevyriausybinės organizacijos kreipiasi į valdžios įstaigas, teikia joms pasiūlymus sprendžiant opias visuomenės problemas. Piliečiai tikisi, kad į jų siūlymus bus atsižvelgta - taip gimsta pilietinė visuomenė.

Pagal tai, kaip vyksta nevyriausybinių organizacijų ir valdžios institucijų dialogas, sprendžiama apie demokratijos išsivystymą valstybėje.

Žemiau pateikiame valdžios institucijų raštus ir atsakymus į nevyriausybinių organizacijų pareiškimus bei laiškus. Iš jų skaitytojas nuspręs, ar vyksta dialogas tarp mūsų valdžios visuomenės.

VYRIAUSYBĖS KANCLERIS

Socialines apsaugos ir darbo ministerijai

Lietuvos žmogaus teisių asociacijai Teisingumo ministerijai

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai

2013 m. gegužės 27 d. Nr.27- 2118

Ministro Pirmininko pavedimu prašyčiau išnagrinėti keliamas problemas ir pateikti pasiūlymus dėl vaiko teisių ir šeimų apsaugos, apie nagrinėjimo rezultatus informuoti Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininką V. Budniką ir Vyriausybės kanceliariją, o prireikus pateikti Vyriausybei suderintus pasiūlymus.

Alminas Mačiulis

Dokumento registracijos Nr. 6248

E. Necinskienė, tel. 8 706 61 790

DĖL LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ IR KITŲ NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ PAREIŠKIMO

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS KOMUNIKACIJOS DEPARTAMENTO PRIĖMIMO SKYRIUS

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkui

2013-05-29 N r. S-2013-5055 į 2013-05-20 pareiškimą

Pranešame, kad Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui Vydui Gedvilui adresuotą Lietuvos žmogaus teisių ir kitų nevyriausybinių organizacijų pareiškimą „Dėl vaiko teisių ir šeimos apsaugos“ perdavėme Seimo posėdžių sekretoriatui (tel. (8 5) 239 6049; 239 6046), kuriame registruojami visi teikiami įstatymų projektai ir pasiūlymai.

Seimo posėdžių sekretoriatas Jūsų pasiūlymus perdavė svarstyti Seimo Socialinių reikalų ir darbo komitetui, susipažinti - Teisės ir teisėtvarkos bei Žmogaus teisių komitetams, bei Seimo frakcijoms.

Priėmimo skyriaus vedėja Birulė Baltrušaitytė

DĖL VAIKO TEISIŲ IR ŠEIMŲ APSAUGOS

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO LIETUVOS SOCIALDEMOKRATŲ PARTIJOS FRAKCIJA

Lietuvos žmogaus teisių asociacijai

2013-05-29 Nr.170/39

Dėkojame Jums už išreikštą nuomonę bei siūlymus. Lietuvos socialdemokratų partijos frakcija, vadovaudamasi LR Vyriausybės programinėmis nuostatomis, palaiko stiprų šeimos institutą bei gina vaiko interesus, užtikrinant tinkamą jo teisių apsaugą. Jūsų pasiūlymai bus peržiūrėti bei aptarti.

Dar kartą dėkojame už Jūsų siūlymus ir bendradarbiavimą, siekiant apsaugoti žmogaus teises.

Pagarbiai,

LSDP frakcijos seniūnė Irena Šiaulienė

DĖL MINISTRO PIRMININKO 2013 M. GEGUŽĖS 27 D. PAVEDIMO NR. 27-2118 VYKDYMO

LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJA

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkui

Laisvės pr. 60-302, LT-05120, Vilnius

2013 -06- 1 4 Nr. (16.3-42) SD -4274 Į 2013-05-20

Kopija: Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai 2013-05-27 Nr. 27-2118

Vykdydama Ministro Pirmininko pavedimą, įformintą Ministro Pirmininko kanclerio 2013 m. gegužės 27 d. raštu Nr. 27-2118 dėl Lietuvos žmogaus teisių ir kitų nevyriausybinių organizacijų 2013 m. gegužės 20 d. pareiškime keliamų problemų ir pateiktų pasiūlymų dėl vaiko teisių ir šeimų apsaugos, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija išnagrinėjo nurodytą pareiškimą ir teikia atsakymą.

Džiugu, kad žmogaus teisių gynėjams ir kitoms nevyriausybinėms organizacijoms rūpi įstatyminės bazės kūrimas valstybėje ir jos teikia savo išvadas bei pasiūlymus dėl teisės aktų projektų tobulinimo. Svarbu, kad bendros valstybės, savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų pastangos kurtų prielaidas užtikrinti kiekvienos šeimos ir joje gyvenančių vaikų gerovę. Tikimės, kad šis atsakingas ir nuoseklus darbas padės stiprinti šeimas, kaip vieno iš pagrindinių valstybės institutų, įtaką, įgyvendinant Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos nuostatas ir principus.

Dėl Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo tobulinimo.

Lietuvos Respublikos Seimas pateikė Lietuvos Respublikos Vyriausybei išvados gauti Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pakeitimo įstatymų projektus. Projektų rengėjai siūlo įstatymu nustatyti vaiko paėmimo iš šeimos tvarką. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija supranta nevyriausybinių organizacijų nerimą dėl siūlomo teisinio reguliavimo ir sutinka su pareiškėjais, kad bet kokie veiksmai ar sprendimai dėl vaikų turi būti priimami; vadovaujantis Vaiko teisių konvencijos principais ir nuostatomis.

Šiuo metu Vyriausybė svarsto pateiktų įstatymų projektus ir savo nuomonę dėl šių projektų tikslų ir siūlomo teisinio reguliavimo pateiks Seimui atskiru Vyriausybės nutarimu. Tačiau Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas yra įtrauktas į Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. prioritetinių teisėkūros iniciatyvų sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. balandžio 17 d. nutarimu Nr. 335 (Žin., 2013, Nr. 42-2066). Socialinės apsaugos ir darbo ministerija rengia naujos redakcijos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, kurį Vyriausybė teiks Seimui svarstyti 2013 m. rudens sesijoje.

Dėl valstybinės šeimos politikos įstatymo

Šeimos gerovė yra grindžiama įvairių valstybės sričių veikla (ne tik tiesiogine parama auginant vaikus ar ikimokyklinio ugdymo plėtra, bet ir šeimos verslo plėtra, šeimai palankiais darbo santykiais). Dėl to, tiesiogiai ar netiesiogiai, šeimai palankios nuostatos įtraukiamos į atitinkamų sričių įstatymus ir įstatymų įgyvendinamuosius teisės aktus. Vargu ar būtų efektyvu parengti atskirą įstatymą, detaliam reglamentuojantį valstybinę šeimos politiką ir paramą šeimai. Manome, kad toks įstatymas negalėtų reglamentuoti visų šeimai svarbių sričių, o pamatinės ir principinės nuostatos jau yra įtvirtintos Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, kuria pirmiausia ir turime vadovautis.

Dėl piliečių skatinimo kurti šeimas

Valstybė teikia paramą nevyriausybinių organizacijų veiklai, siekdama skatinti savarankiškas ir gyvybingas šeimas, pagrįstas narių savitarpio pagalba ir atsakomybe. Vienas iš remiamų projektų yra Lietuvos šeimos centro „Pasirengimo šeimai programų įgyvendinimas ir sklaida bei šeiminių įgūdžių ugdymas atskleidžiant šeimos vertę visuomenei“. Projektui įgyvendinti 2013 m. skirta 35,2 tūkst. litų. Tokių nevyriausybinių organizacijų projektams finansuoti 2012-2013 m. iš valstybės biudžeto skirta po 450 tūkst. litų. Įgyvendinant minėtus projektus 2012 metais dirbo daugiau nei 500 asmenų, o 12 nevyriausybinių organizacijų šias veiklas vykdė Vilniuje, 6 - Kaune, 1 - Šiauliuose, po vieną Naujojoje Akmenėje, Klaipėdoje ir Alytuje. Per 2012 metus buvo organizuota daugiau nei 2 tūkst. įvairių renginių, kuriuose dalyvavo apie 13 tūkst. asmenų.

Dėl vaikų gimstamumo skatinimo

Valstybė pagal turimas galimybes prisideda prie šeimų gerovės. Tai apima ir mokamas motinystės (tėvystės) pašalpas, ir vieno iš tėvų (tėvių) arba asmens, nustatyta tvarka paskirto vaiko globėju, auginančių vaiką iki trejų metų, draudimas valstybės lėšomis pensijų ir nedarbo socialiniu draudimu nuo minimalios mėnesinės algos, ir priemonės ikimokyklinio ugdymo plėtrai, šeimos verslo skatinimo priemonės ir kt. Šiuo metu rengiamas Užimtumo didinimo programos 2014-2020 metams įgyvendinimo 2014-2016 metais priemonių planas, kuriuo siekiama paskatinti kurti naujas darbo vietas, geriau derinti šeimos ir darbo įsipareigojimus. Pastebėtina, kad išsami informacija apie paramą šeimoms ir vaikams kasmet skelbiama Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos išleidžiamame ir internete publikuojamame analitiniame leidinyje „Socialinis pranešimas“.

Socialinės apsaugos ir darbo viceministras Aivaras Tušas

DĖL PATEIKTŲ SIŪLYMŲ

**VALSTYBĖS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS IR ĮVAIKINIMO TARNYBA PRIE
SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJOS****Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkui**

Laisvės pr. 60-302, 05120 Vilnius

2013-06-21 Nr. S-2658

2013-05-27 Nr. 27-2118

Vyriausybės kanceliarijai

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau - Tarnyba) gavo Jūsų prašymą išnagrinėti Lietuvos žmogaus teisių ir kitų nevyriausybiinių organizacijų pareiškime (toliau - Pareiškimas) keliamas problemas ir pateiktus pasiūlymus dėl vaiko teisių ir šeimos apsaugos. Tarnyba savo kompetencijos ribose teikia atsakymą.

Kaip matyti, Pareiškime yra keliami klausimai ir problemos, susijusios su Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo projektu (toliau - Projektas). Tarnyba atkreipia dėmesį, kad Projektas šiuo metu yra keičiamas, diskutuojama ir ieškoma geriausių sprendimų dėl Projekte esančių nuostatų pakeitimo. Pažymime, kad Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2013 m. balandžio 11 d. įsakymu Nr. AI-148 sudarytos darbo grupės (Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pakeitimo įstatymo projektui ir su juo susijusių įstatymų pakeitimų įstatymų projektams parengti) nariai yra įvairių institucijų ir įstaigų atstovai: Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Lietuvos tėvų forumo. Tarnybos, VŠĮ „Paramos vaikams centro“, visuomeninės organizacijos „Gelbėkit vaikus“; Lietuvos mokinių parlamento darbo grupės dėl vaiko patiriamo smurto artimoje aplinkoje; Mykolo Romerio universiteto: Vaiko teisių apsaugos tarnybų (skyrių) vadovų asociacijos; labdaros ir paramos fondo SOS vaikų kaimų Lietuvoje draugijos; Žmogaus teisių stebėjimo instituto; Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos; Sveikatos apsaugos ministerijos. Švietimo ir mokslo ministerijos, kurie teikia savo pastabas ir pasiūlymus dėl Projekto pakeitimo.

Šiuo metu darbo grupės Projektui parengti posėdžiuose yra svarstomi klausimai, susiję su Jūsų keliamomis problemomis ir pateiktais siūlymais.

Dėkojame už Jūsų aktyvų dalyvavimą, teikiant pastabas dėl Projekto.

Direktorė

Odeta Tarvydienė

*Miglė Buzytė,**(8 5) 243 1164; el.p. migle.buzyte@vaikoteises.lt*

DĖL LIETUVIŲ KALBOS VARTOJIMO

LIETUVOS RESPUBLIKOS PREZIDENTO
KANCELIARIJA

Asociacijos Nepartinis demokratinis judėjimas
pirmininkui Krescencijui Stoškui

2013-05-08 Nr. (1D-1306)-2D- 2559
į 2013-03-11 Kreipimąsi

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkui
Vytautui Budnikui

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos
pirmininkui Romualdai Povilaičiui

Stasiui Stunguriui

DĖL LIETUVOS PILIETINIŲ VISUOMENINIŲ ORGANIZACIJŲ PAREIŠKIMO

Informuojame, kad su Lietuvos pilietinių visuomeninių organizacijų pareiškimu „Dėl lietuvių kalbos vartojimo“, kuriame pareikšta nuomonė dėl lietuvių kalbos saugojimo, asmenvardžių ir vietovardžių rašymo nelietuviškais rašmenimis, lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino tautinių bendrijų mokyklose palengvinimo, teismo sprendimų nevykdymo dėl neteisėtų gatvių pavadinimų nevalstybine kalba ir kitais klausimais, susipažinta. Dėkojame už išsakytas mintis ir pateiktus siūlymus.

Lietuvos Respublikos Prezidentė gauna daugybę piliečių kreipimūsi ir laiškų dėl lietuvių kalbos saugojimo, Rytų Lietuvos problemų. Atkreipiame dėmesį, kad šalies vadovė puikiai supranta lietuvių kalbos ypatingą ir unikalią vertę mūsų valstybei ir palaiko nuostatas dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir Lietuvos Respublikos įstatymuose įteisinto lietuvių kalbos statuso puoselėjimo.

Kartu pažymime, kad visi šalies piliečiai ir gyventojai privalo laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir kitų teisės aktų, vykdyti teismo sprendimus, o atsakingos institucijos turi užtikrinti šių sprendimų vykdymą.

Šių metų balandžio mėnesį šalies vadovė, susitikusi su švietimo ir mokslo ministru Dainiumi Pavalkiu, aptarė mokyklų situaciją Rytų Lietuvoje bei lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino tautinių bendrijų mokyklose palengvinimo pasekmes. Prezidentė atkreipė ministro dėmesį, kad skirtingos lietuvių kalbos egzamino sąlygos nepalankios ne tik lietuviams, bet ir tautinių bendrijų vaikams, kurie pasirinko mokytis lietuviškose mokyklose. Prezidentės nuomone, visiems Lietuvos piliečiams turi būti sudarytos vienodos išsilavinimo sąlygos, kaip ir numato Konstitucija. Susitikime šalies vadovė paragino ministrą ypatingą dėmesį skirti Rytų Lietuvos žmonių švietimui ir lietuvių kalbos mokymui šiame krašte.

Šalies vadovė pabrėžė, kad lietuvių kalba neturi tapti jokių derybų ar politinių susitarimų įkaite.

Pagarbiai

Lietuvos Respublikos Prezidentės vyriausioji
patarėja

Virginija Būdienė

Dalia Gumbinienė, tel. 8 706 64 161, el. p. Dalia.Gumbinienė@prezidentas.lt

Biudžetinė įstaiga
S. Daukanto a. 3, LT-01122 Vilnius

Tel. 8 706 64 154
Faks. 8 706 64 145
Svetainės adresas: <http://www.prezidentas.lt>

Duomenys kaupiami ir saugomi
Juridinių asmenų registre
Kodas 188609016

Redakcijos adresas: Laisvės pr.60, LT-05120 Vilnius

Tiražas 500 egz. Spausdino „Ūlos tėkmės“ spaustuvė.

Leidžia Lietuvos žmogaus teisių asociacija

Laisvės pr.60-302, LT-05120 Vilnius. El.paštas: komitetas@lzta.lt; www.lzta.lt